ՄՈՄԻԿԻ ԾՆՆԴՅԱՆ 750–ԱՄՅԱ ՀՈԲԵԼՅԱՆԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի և Պետական հոբելյանական հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ հոկտեմբերի 15-ին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում իր նիստերը գումարեց Մոմիկի ստեղծագործությանը նվիրված գիտաժողովը:

Բացման խոսքով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Արարատ Աղասյանը՝ *նշելով, որ Մոմիկի մասին առկա գրականությունը թերթելիս նկատել է, որ հետազոտողներից ոչ ոք Մոմիկին չի համեմատել իտալական Վերածննդի «կնքահայր», հանճարեղ արվեստագետ Ջոտտոյի հետ: Մինչդեռ Ջոտտոն ևս ծնվել է XIII դարի 60-ականներին (1266–1337) և Մոմիկի պես մահացել XIV դարի 30-ականներին:*

Գիտաժողովի մասնակիցներին ողջունեց ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս քարտուղար, ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանը: *Ողջույնի խոսք ասաց նաև Մոմիկի ծննդյան 750-ամյակին նվիրված հոբելյանական կառավարական հանձնաժողովի անդամ, Հայաստանի ճարտարապետների միության նախագահ* Մկրտիչ Մինասյանը*:*

Առաջին նիստը (նախագահ՝ պրոֆ. Ա. Աղասյան) *սկսվեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ճարտարապետության բաժնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ճարտարապետության դոկտոր, պրոֆեսոր* Մուրադ Հասրաթյանի՝ *«Մոմիկը որպես ճարտարապետ» թեմայով զեկուցումով: Բանախոսը նշեց, որ նկարիչ, քանդակագործ և ճարտարապետ Մոմիկը բացառիկ երևույթ էր միջնադարի հայ (և ոչ միայն հայ) արվեստում: Նրա ճարտարապետական ստեղծագործությունները արվեստների սինթեզի գլուխգործոցներ են, որոնց նշանակությունն անվիճելիորեն դուրս է գալիս ազգային մշակույթի շրջանակներից: Հաջորդ զեկուցմամբ հանդես եկավ ԵՊՀ մշակութաբանության ամբիոնի վարիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր* Համլետ Պետրոսյանը*, որը խոսեց Մոմիկի խաչքարերի մասին: Ըստ զեկուցողի՝ Մոմիկի խաչքարերի բնութագիրը նույնական է դասական խաչքարերի բնութագրին: «Ճարտարապետը, քանդակագործն ու մանրանկարիչը հավասարաչափ արտահայտվել են այս կոթողներում՝ սլացիկ սալ, մանրամասն, ճկուն, չընդհատվող քանդակ, մարդաբանական ճշտության հասնող պատկերաքանդակ: Մոմիկի խաչքարերի էական նվաճումներից են ցանցկեն կամ ածուր բլթակները, որոնք առկա են միայն Պողոսի ու Դաղիվանքի հայտնի խաչքարերում»: ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, ճարտարապետության դոկտոր, պրոֆեսոր* Դավիթ Քերթմենջյանի *զեկուցումը նվիրված էր Աղթամարի Ս. Խաչ տաճարի, Բուրթելաշենի և Նորավանքի հորինվածքների համեմատական*

քննությանը: Բանախոսը մեկնաբանեց հուշարձանների կառուցման շարժառիթները և վերլուծեց դրանց պատկերային համակարգերն ու հորինվածքային կառուցվածքը: «Երկու տաճարներն էլ, որոնք ստեղծագործական որոնումներ են, նոր երանգ ավելացրեցին հայկական ճարտարապետության և համաշխարհային միջնադարի հարստություններին: Քանդակային պատկերագրությամբ Բուրթելաշենի դեպքում աղոթք է բարձրացված առ Աստված, իսկ Աղթամարի դեպքում փառաբանվում է Արծրունու թագավորության բարօրությունը՝ Աստծո բարեհաճությամբ»: Մ. Մաշտոցի անվան Մատենադարանի գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու Լիլիթ Զաքարյանը *ներկայացրեց Մոմիկի մանրանկարչական ժառանգությունը՝ պահպանված Մաշտոցյան Մատենադարանի երկու ձեռագրերում: Մատենադարանի Հայ արվեստի պատմության և գրչության կենտրոնների ուսումնասիրության բաժնի վարիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր* Կարեն Մաթևոսյանի *հաղորդումը նվիրված էր օրերս հրատարակված՝ «Մոմիկ» գրքի (հայերեն, անգլերեն) և «Մոմիկ-մանրանկարիչ (13–14-րդ դդ.)» ալբոմ-ուսումնասիրությանը (կազմողներ՝ Կարեն Մաթևոսյան, Լիլիթ Զաքարյան, խմբագիր՝ Հրաչյա Թամրազյան):*

Նստաշրջանի երկրորդ նիստում (նախագահ՝ Մ. Հասրաթյան) *առաջինը հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, Ռուսական արվեստի թանգարանի (Արա Աբրահամյանի հավաքածու) տնօրեն, ճարտարապետության թեկնածու* Անուշ Տեր-Մինասյանը՝ *«Արվեստների համադրումը (սինթեզը) Մոմիկի ստեղծագործություններում» բանախոսությամբ: Զեկուցողի տեսակետի համաձայն՝ «տարբեր արվեստներին լիակատար տիրապետող Մոմիկին հաջողվել է օրգանապես միավորել դրանք մեկ գեղարվեստական բարձրարվեստ ստեղծագործության մեջ՝ որ ասպարեզին էլ այն պատկաներ: Դրա շնորհիվ նրա գործերը, բազմակողմանի ընկալվելով, մարդու վրա թողնում են ամբողջական էմոցիոնալ ներգործություն»: Արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու* Սեյրանուշ Մանուկյանի *«Անվանաթերթերը Մոմիկի ծաղկած ձեռագրերում» զեկուցումը նվիրված էր Մոմիկի՝ Մ. Մաշտոցի անվան Մատենադարանում պահվող երկու՝ 1292 թ. և 1302 թ. Ավետարանների անվանաթերթերին, «որոնք իրենց հորինվածքով, զարդամոտիվներով, զարդատառերով և լուսանցազարդերով արտացոլում են Գլաձորի դպրոցի մանրանկարչության զարգացման վաղ և միջին փուլերը, կապված համապատասխանաբար Մեծ Հայքի և կիլիկյան ու բյուզանդական ավանդույթների ներթափանցման հետ»: Արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու* Զեփյուռ Թառայանն *անդրադարձավ Հայր Աստծո կերպարին Նորավանքում: ԵՊՀ դասախոս, արվեստագիտության թեկնածու* Զարուհի Հակոբյանի *զեկուցումը նվիրված էր XIII դարի երկրորդ կեսին և XIV դարի առաջին կեսին վայոցձորյան քանդակի բյուզանդական պատկերագրական անդրադարձներին:*

Գիտաժողովի արդյունքներն ամփոփեց Ա. Աղասյանը:

ԱՆՆԱ ԱՍԱՏՐՅԱՆ